

Veřejný ochránce práv
JUDr. Pavel Varvařovský

V Brně dne 18. března 2013
Sp. zn.: 1111/2012/VOP/TS

Vážená paní ministryně,

obracím se na Vás s problémem, na který jsem narazil v oblasti dávek pěstounské péče. Ačkoli jsem šetření dané problematiky zahájil již před 1. 1. 2013, změnou právní úpravy pěstounské péče (a přesunutím dávek pěstounské péče ze zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře do zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí) nedošlo k žádnému posunu, problém je tedy stále aktuální.

Na uvedený problém mě upozornila paní A., bytem xxx, která je pěstounkou nezl. B., nar. yyy. Jelikož byl B. shledán osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby v III. stupni, pobírala paní A. odměnu pěstouna ve zvláštních případech a zvýšený příspěvek na úhradu potřeb dítěte.

V únoru 2012 jí však byla bez jakéhokoli upozornění vyplacena pouze odměna pěstouna v základní výši (3.410,- Kč). Jelikož se jí od Úřadu práce ČR, krajské pobočky v Příbrami, kontaktního pracoviště Z., nedostalo uspokojivého vysvětlení, obrátila se s žádostí o pomoc na mě.

V rámci šetření jsem o vysvětlení požádat ředitele Úřadu práce ČR, krajské pobočky v Příbrami, kontaktního pracoviště Z. Jeho vyjádření se dá shrnout následovně: *Doba platnosti posudku ve věci příspěvku na péči skončila 31. 12. 2011 a z toho důvodu byly přerušeny nároky na výplatu uvedených dávek. Pro obnovení nároku musí ÚP vyčkat nového posudku závislosti dítěte. Do doby vydání bude vyplácena odměna pěstouna v základní výši.*

S žádostí o stanovisko jsem se dále obrátil i na ředitelku legislativního odboru MPSV JUDr. Naděždu Břeskou. Paní ředitelka v dopisu ze dne 17. 4. 2012 konstatovala, že „ZSSP nezakládá oprávnění orgánu státní sociální podpory přerušit nárok na výplatu dávky a v této věci došlo k pochybení ze strany orgánu sociální podpory. Vzhledem k výše uvedenému Ministerstvo práce a sociálních věcí dává podnět k prošetření postupu příslušné krajské pobočky Úřadu práce ČR, případně k nápravě postupu, u Úřadu práce ČR – generálního ředitelství“.

Následně jsem obdržel vyjádření (ze dne 25. 5. 2012, č. j.: MPSV-UP/8058/12/ÚPČR) Mgr. Martina Žárského, náměstka generálního ředitele pro úsek nepojistných sociálních dávek a zaměstnanosti. Pan náměstek k případu uvedl, že „do doby vydání nového posudku je výplata dávky příspěvek na úhradu potřeb dítěte vyplácena bez navýšení posouzení zdravotního stavu dítěte. Do doby vydání nového posudku je vyplácena dávka odměna pěstouna v základní výši. Po obdržení nového posudku jsou dávky znovu vyhodnoceny a v případě zvýšení dávky jsou doplacený zpětně 3 měsíce. Do doby obdržení nového posouzení zdravotního stavu dítěte nedochází k žádnému přerušování výplaty dávek, ani v uvedeném případě nedošlo k přerušování výplaty dávek“. Pan náměstek rovněž konstatuje, že s ohledem

na absenci ustanovení obdobného jako je ustanovení § 14 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, by mohlo výplatou dávky dojít k přeplatku z viny úřadu. Závěrem podotýká, že „v uvedeném případě byly dávky pěstounské péče na základě nového posudku doplacený zpětně v měsíci dubnu 2012 a paní nebyla poškozena“.

Při podrobnějším šetření jsem zjistil, že pokud jde o vyplácení odměny pěstouna v základní výši a o výplatu dávky příspěvek na úhradu potřeb dítěte v základní výši, byla paní A. od února 2012 automaticky vyplácena pouze již zmiňovaná odměna pěstouna v základní výši. K výplatě příspěvku na úhradu potřeb dítěte v základní výši však „automaticky“ nedošlo.

K této problematice mi ředitel KoP Z., dopisem ze dne 18. 4. 2012, sdělil, že „programová aplikace nepočítá automaticky s tím, že by dávka mohla být vyplácena v základní výši, tzn. pominout zdravotní postižení dítěte. K tomu jsme přistoupili po dohodě s paní A., aby rodina byla do doby nového posouzení závislosti dítěte alespoň částečně finančně podpořena, a dočasně jsme označili dítě B. jako zdravé. V tomto případě aplikace vygenerovala oznámení o změně výše dávky příspěvek na úhradu potřeb dítěte, které bylo paní A. odesláno 29. 2. 2012, ale u dávky odměna pěstouna aplikace žádné oznámení ani rozhodnutí nevytváří a čeká na konečné dořešení“.

Jelikož jsem se s vyjádřením Mgr. Martina Žárského neztotožnil, požádal jsem o stanovisko generálního ředitele Úřadu práce České republiky. JUDr. Jiří Kubeša mi poskytl následující odpověď. „Dávky pěstounské péče se vyplácejí ve zvýšené výměře pouze po dobu platnosti posudku o zdravotním stavu. V mezidobí od konce platnosti posudku do vydání posudku nového, se dávky pěstounské péče vyplácejí v základní výměře. Na základě nového posudku jsou dávky zpětně přehodnoceny a doplacený. Jsem si vědom nesouladu mezi postupy výplaty dávek státní sociální podpory a příspěvku na péči, kde je dávka vyplácena ve stávající výši až do doby vydání nového posudku. S odborem legislativy MPSV provedeme jednání ve věci sjednocení postupů využívání posudků při stanovení nároku na dávku, její výši a výplatu.“ Ani toto objasnění nepovažuji za dostatečné, proto se obracím v této věci na Vás.

Ustanovení § 40a zákona č. 117/1995, o státní sociální podpoře, ve znění do 31. 12. 2012 (dále jen „zákon o SSP“), zakládalo zvýšení odměny pěstouna ve zvláštních případech na skutečnosti, že pěstoun pečoval alespoň o jedno dítě svěřené mu do pěstounské péče, které bylo osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost), ve stupni III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost). Dítěti, které bylo závislé na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni I – IV dále náležel zvýšený příspěvek na úhradu potřeb dítěte.¹

¹ Z ustanovení § 37 zákona o SSP vyplývalo následující:

- (1) Nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte má nezletilé dítě svěřené do pěstounské péče.
- (2) Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte náležející podle [odstavce 1](#) činí za kalendářní měsíc součin částky životního minima dítěte a koeficientu 1,40; jde-li o nezaopatřené dítě, použije se koeficient 2,30.
- (3) Při stanovení výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte podle [odstavce 2](#) se částka životního minima dítěte násobí, jde-li o dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby
 - a) ve stupni I (lehká závislost), koeficientem 2,35,
 - b) ve stupni II (středně těžká závislost), koeficientem 2,90,
 - c) ve stupni III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost), koeficientem 3,10.
- (4) Příspěvek na úhradu potřeb dítěte nenáleží po dobu, po kterou je dítě v plném přímém zaopatření ústavu

Na rozdíl od Úřadu práce ČR se domnívám, že výplatu odměny pěstouna ve zvláštních případech a zvýšený příspěvek na úhradu potřeb dítěte nebylo možné pozastavit/přerušit s odkazem na konec platnosti původního posudku o zdravotním stavu. Z konce platnosti posudku není možné bez jakékoli zákonné opory dovozovat, že by osoba k uvedenému datu přestala být podle zákona o sociálních službách osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby.

Ve výplatě obou dávek ve zvýšené částce mělo být pokračováno i poté, co uplynula doba platnosti původního posudku o posouzení zdravotního stavu, a tedy bylo nutné osobu považovat za závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, příp. III – IV, až do doby vydání nového posouzení zdravotního stavu ve věci příspěvku na péči. Až na základě nového posudku lze s určitostí konstatovat případnou změnu zdravotního stavu, a tedy i to, zda stále jde o osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby a v jakém stupni (tj. zda došlo ke změně skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku nebo její výši pro účely dávek pěstounské péče).

Pokud by měl zákonodárce v úmyslu přiznávat tyto dávky na dobu určitou, např. do konce data platnosti posudku, uvedl by to přímo v zákoně. Případně by na tuto skutečnost odejmutí dávky, resp. snížení výše dávky, či zastavení výplaty dávky, přímo navázal. Uplynutím doby platnosti posudku však nemá žádné konstitutivní účinky ani podle zákona o státní sociální podpoře, ani podle zákona o sociálních službách.

Z ustanovení § 52 zákona o SSP však vyplývalo pouze to, že změní-li se v období, na něž byla dávka přiznána, okruh společně posuzovaných osob nebo jiné skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku nebo její výši, posoudí se nově nárok na dávku a její výši ke dni, ke kterému k takové změně došlo. Pro změnu dávky a její výplatu platí § 53 odst. 3. Dle ustanovení § 53 odst. 3 písm. b) zákona o SSP platí, že došlo-li podle § 52 k novému posouzení nároku na dávku nebo její výši, dávka se odejme, její výplata se zastaví nebo se její výše sníží, a to ode dne následujícího po dni, jimž uplynulo období, za které již byla dávka vyplacena.

V daném případě došlo ke snížení odměny pěstouna ve zvláštních případech a k zastavení výplaty příspěvku na úhradu potřeb dítěte aniž by bylo provedeno nové posouzení nároku na dávku nebo její výši.

Odůvodnění, že k tomuto kroku úřad práce přistupuje kvůli nedostatečné právní úpravě, aby nedocházelo k přeplatku na dávce, nemohu přijmout. Jestliže s uplynutím platnosti posudku o posouzení zdravotního stavu zákon o SSP žádný následek nespojuje, nemůže úřad práce nahrazovat absenci takového ustanovení vlastním uvážením, na jehož základě výplatu dávky přeruší, resp. sníží.

Jak už jsem uvedl, byť se po novele již nehovoří o odměně pěstouna ve zvláštních případech a o zvýšení příspěvku na úhradu potřeb dítěte, je koncepce zvýšených pěstounských dávek u dětí závislých na pomoci jiné fyzické osoby stále

(zařízení) pro péči o děti nebo mládež ([§ 7 odst. 4](#) věta druhá) nebo v péči jiné osoby na základě rozhodnutí příslušného orgánu o svěřeni dítěte do péče nahrazující péči rodičů ([§ 7 odst. 10](#)) nebo v péči osoby uvedené v [§ 7 odst. 11](#).

(5) Příspěvek na úhradu potřeb dítěte náležející podle [odstavce 1](#) se vyplácí pěstounovi.

stejná. Vzhledem k tendenci státu preferovat pěstounskou péči před péčí ústavní lze očekávat, že nedojde-li ke změně metodického vedení, bude tato problematika ještě aktuálnější. Přístup Úřadů práce v tomto směru proto hodnotím jako zcela nekoncepční a kontraproduktivní.

Je potřeba ctít účel dávky, kterou je podpora pěstounských rodin a ochrana práv dítěte. Nelze po pěstounovi spravedlivě požadovat, aby danou situaci předpokládal a z dávek našetřil dostatečné prostředky, z nichž by byl po dobu probíhajícího řízení (kterou nikdy nelze předem určit) schopen postarat se o sebe i dítě/děti. Stejně tak po něm nelze spravedlivě požadovat, aby zajistil péči o dítě jiným způsobem a aby si na přechodnou dobu našel zaměstnání.

Vážená paní ministryně, jelikož komunikací s Úřadem práce ČR nebylo dosaženo nápravy, obracím se s žádostí o prošetření věci a usměrnění praxe Úřadu práce ČR přímo na Vás. Uvítám, pokud mi Vaše stanovisko zašlete do 30 dnů od doručení tohoto dopisu.

S pozdravem

JUDr. Pavel V a r v a ř o v s k ý v. r.
(dopis je opatřen elektronickým podpisem)

Vážená paní
Ing. Ludmila Müllerová
ministryně
Ministerstvo práce a sociálních věcí
Na Poříčním právu 1/376
128 01 Praha 2

Údolní 39
602 00 Brno
tel: (+420) 542 542 888, fax: (+420) 542 542 112